

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
НА МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ
«НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-,
МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ»**

**СЕКЦІЯ
«СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ КРАЇНИ І РЕГІОНІВ»**

Одеса, 24-25 квітня 2014 р.

УДК 311.213.3:330.34
ББК 65.051

Статистичні методи оцінки соціально-економічного розвитку країни і регіонів. Міжнародна науково-практична конференція «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікро-рівнях», Одеса 24-25.04.2014. О., ОДЕУ. – 2014. С.

Автори:

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Вітковська К.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І.Г. – к.е.н., ст. викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Корольова Т.С. – к.е.н., ст. науковий співробітник, ст. науковий співробітник НДЧ Одеського національного економічного університету,

Милашко О.Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю.О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Семенова К.Д. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К.І. – викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Халаміренко Л.О. – ст. викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Микитишина Г.Ю. – аспірант кафедри статистики Одеського національного економічного університету.

У тезах доповідей наводяться результати дослідження науковців кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів в Україні і окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Підгорний А.З. Демографічна складова сучасного соціально-економічного розвитку України	4-7
Вітковська К.В. Методологічні підходи до оцінки рівня бідності населення	8-11
Халаміренко Л.О. Методичний підхід до аналізу і оцінки якості трудового життя	12-14
Милашко О.Г. Дослідження тенденції туристопотоку за даними засобів розміщення	15-18
Погорєлова Т.В., Микитишина Г.Ю. Статистична оцінка інвестиційної привабливості регіонів України	19-22
Самотоєнкова О.В. Методи оцінки ефективності інноваційної діяльності в промисловості	23-27
Ольвінська Ю.О. Ефективність функціонування малих підприємств регіону в сучасних умовах	28-31
Готліб І.Г. Оптимальність структури власного капіталу підприємств	32-34
Семенова К.Д. Оцінка ризиків на підприємствах	35-38
Тарасова К.І. Використання статистичних методів в оцінці підприємницьких ризиків	9-42
Підгорний А.З., Корольова Т.С. Дослідження чинників інноваційної діяльності в сфері науки і освіти	43-46

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ БІДНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Вітковська К.В
к.е.н., доцент, ОНЕУ

Політична та економічна кризи, що супроводжуються безробіттям, низькими стандартами оплати праці та недосконалостями соціальної політики, призвели до значного погіршення рівня життя значної частини населення України, поляризації рівня доходів, соціальної диференціації та соціального розшарування, що сприяє розповсюдженню такого явища, як бідність.

Бідність є однією з найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України. І хоча бідність з'явилась не сьогодні та є не тільки наслідком криз та прорахунків у проведенні реформ, нині вона перетворилася й на проблему майбутнього. І тому дослідження проблем бідності в Україні набуває дедалі більшого значення з погляду на визначення її базових причин і створення ефективної соціальної політики зі зниження її масштабів.

Дослідження теоретичних основ та прикладних проблем бідності населення України зумовлює постановку наступних завдань:

- дослідити поняття «бідність» в сучасній науці;
- визначити, що є домінуючими причинами бідності та за якими критеріями визначається категорія «бідних»;
- проаналізувати основні показники бідності ;
- запропонувати оптимальні механізми подолання цього явища.

Саме поняття «бідності» потребує додаткового аналізу, так як бідність – поняття відносне, та критерії бідності та багатства різні в різних країнах. Те що для одних є злиденністю, за інших умов може розцінюватись, як заможність.

Слід зазначити, що термін «бідність» не одразу знайшов визначення у політичному лексиконі, адже переважна більшість мешканців України у минулому відносила себе до категорії населення з середнім достатком, тоді як протягом 90-х років минулого сторіччя це положення докорінно змінилося. До 1999 року взагалі в літературі не було чіткого визначення терміну «бідність». Офіційно термін з'явився в Указі Президента України №1525 «Про стратегію подолання бідності».

У світовій практиці використовують різні концепції та підходи до дослідження бідності:

- **абсолютна концепція** заснована на ідеях англійського економіста С. Роунтрі і базується на співставленні доходів необхідних для задоволення деякого набору мінімальних потреб людини з доходами, які він отримує;

– за **відносною концепцією** людина або сім'я вважається бідною в тому випадку, якщо кошти, які вони мають не дозволяють їм вести спосіб життя, прийнятий в суспільстві, в якому вони живуть. За даною концепцією межа бідності є величина відносна і визначається як частка від величини середнього або медіанного доходу всього населення;

– **суб'єктивна концепція** передбачає відокремлення бідних на основі самооцінювання. Цей підхід має як позитивні, так і негативні риси. За умов перехідних суспільств, коли великою є питома вага тіньового сектору економіки і офіційна статистика не може врахувати реальних доходів більшості громадян, за такий спосіб можна отримати більш адекватні показники. Хоча, з іншого боку, суб'єктивні показники бідності дуже різняться.

Як правило, бідність пояснюється економічними причинами: зростанням безробіття, низьким рівнем оплати праці та пенсій, заборгованістю по виплатах заробітної плати і проявляється у короткій тривалості життя, низькій професійно-освітній підготовці, відсутності необхідної бази для нормального життя, ізоляваності від суспільного життя.

Для комплексної оцінки бідності використовуються наступні показники:

– рівень бідності за відносним та абсолютним критеріями – питома вага домогосподарств (сімей), у яких рівень споживання (доходів) на одну особу є нижчим від визначеної межі бідності;

– глибина бідності – це відхилення величини доходів (витрат) бідних від визначеної межі бідності (за відносним або абсолютним критерієм)

Коефіцієнт глибини бідності (**P**) визначається як відношення величини середнього дефіциту доходу до визначеної межі бідності за формулою:

$$P = \frac{Z - W}{Z} \times 100$$

де: *Z* – визначена межа бідності за відповідним критерієм; *W* – середні доходи (витрати) бідного населення у розрахунку на одну умовну особу.

Таблиця 1

Основні показники бідності в Україні за 2000- 2012 рр.

Показники бідності	2000	2005	2010	2011	2012
Межа бідності, грн. на 1 особу на місяць	156	365	944	953	1108
Межа крайньої бідності, грн. на 1 особу на місяць	125	292	755	762	787
Рівень бідності, %	26,4	27,1	24,1	24,3	25,5
Рівень крайньої бідності, %	13,9	14,4	11,2	13,4	11,2
Глибина бідності, %	23,8	23,8	20,9	22,1	20,5

Динаміка основних показників бідності в Україні представлена в таблиці 1, свідчить, що протягом останніх 12 років межа бідності, тобто

рівень доходу нижче якого задоволення основних потреб людини стає неможливим, з кожним роком підвищується.

За показником абсолютної бідності населення в Україні спостерігається інша тенденція (рис. 1.).

Межа абсолютної бідності в Україні визначається за розміром законодавчо встановленого прожиткового мінімуму. У 2012 році 4 млн. українців, а саме 9,1% населення мали середньодушовий дохід у місяць нижче прожиткового мінімуму (2012 рік– 1042,4 грн.).

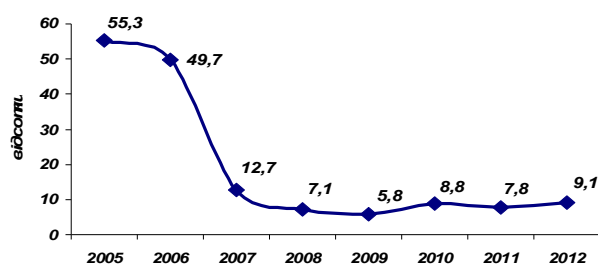

Рис. 1. Динаміка бідності населення України за абсолютним

співвідношення рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні представлено на рис. 2.

Розрив між цими двома показниками змінює і співвідношення показників бідності. В європейських країнах з розвинутою економікою розмір мінімальної оплати праці встановлюється на рівні 35-40% від середньої по країні (у нас 37%) і вищий за прожитковий мінімум на 10-15%.

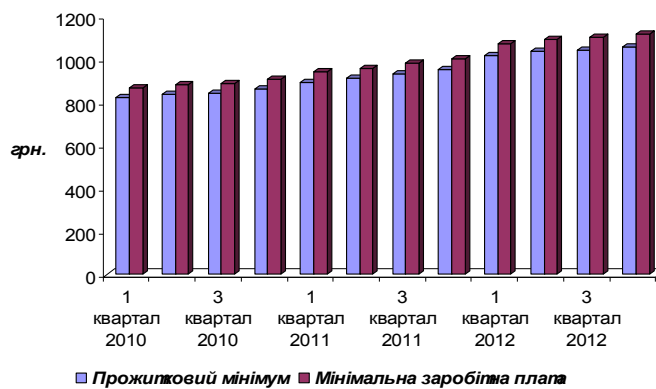

Рис. 2. Динаміка прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної

В нашій країні мінімальна заробітна плата (без урахування сплати податків, а з ними 1026 грн.) перевищує прожитковий мінімум лише на 3,5%. Звісно це доволі суперечливо, адже враховуючи темпи, з якими зростають ціни в реальному житті, то офіційний прожитковий мінімум в Україні значно менший від реального, а мінімальна зарплата розраховується за критеріями, які відрізняються від європейських.

Варто зауважити, що український споживчий кошик не враховує сучасних потреб людини, пов'язаних з технологічними, інтелектуальними, інформаційними змінами в сучасному суспільстві. Показники, за якими розраховуються соціальні стандарти, були затверджені у 2000 році. Зрозуміло, що за такий тривалий період часу потреби середньостатистичного українця змінилися, ну а ціни з 2000 року змінилися у рази.

Про низький рівень життя населення України свідчить індекс купівельної спроможності, згідно з яким Україна у 2012 році посідала 39 місце у Європі. Нижче купівельна спроможність була лише у громадян Молдови. У 2012 році 4,5% українців витрачають менше 5 доларів на день.

Вищезазначене свідчить, що спрямовані на соціальний захист населення державні заходи населення не дали позитивного результату щодо зменшення рівня бідності.

Основними причинами бідності населення України залишаються:

- низький рівень соціальних стандартів та гарантій, а саме, занижений розмір прожиткового мінімуму, відтак і мінімальної заробітної плати, розмірів соціальної допомоги);
- заборгованість із виплат заробітної плати;
- високий рівень безробіття серед молоді та ін..

Отже механізм подолання бідності є недостатньо ефективним, і тому вирішення проблеми в Україні потребує розробки системи комплексних науково-обґрунтованих і більш дієвих заходів, які повинні враховувати профіль, специфіку та особливості формування і поширення бідності, причини її виникнення та засоби її подолання, а саме нової, більш дієвої Стратегії подолання бідності та механізмів її реалізації.

Література

1. Підгорний А. З. , Вітковська К. В. Деякі методологічні аспекти оцінки життєвого потенціалу населення на регіональному рівні [Текст] / А.З.Підгорний, К.В.Вітковська // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 30 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ – 2008. - №30. – С. 308-314.
2. Підгорний А. З. , Вітковська К. В. Статистичне оцінювання впливу факторів на рівень смертності [Текст] / А.З.Підгорний, К.В.Вітковська // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 37 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ – 2009. - №37. – С. 129-133.
3. Підгорний А. З. Демографічна статистика. Навчальний посібник. – Одеса, : ОДЕУ, 2010. – 166 с.
4. Вітковська К. В. , Підгорний А.З. Статистичне оцінювання впливу факторів на рівень смертності [Текст] / К.В.Вітковська, А.З.Підгорний // Формування ринкових відносин в Україні / Науково-дослідний економічний інститут. – К: НДЕІ – 2013. - №9/1(148). – С. 62-65.
5. Милашко О.Г. Статистичне оцінювання доходів і витрат домогосподарств за даними системи національних рахунків [Текст] / О.Г.Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 30 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ – 2008. - № 30. – С. 247-253.
6. Самотоєнкова О. В. Економічна статистика : навчальний посібник [Текст] / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 182 с.
7. Статистичний щорічник України. Статистичний збірник : К. , Державна служба статистики України. 2013. – с. 552